

De VaderFactor

Vadersupportgroep – De Wel – Buurthuis te Capelle aan de IJssel, 27 febr. 2024.

Titel: de VaderFactor: De invloed van je vader op je professionele en persoonlijke ontwikkeling.

Versie: 27-02-2024.

**BOB DE RAADT
VADERCOACH**

**THEMA:
'DE VADERFACTOR'**
De invloed van je vader
op je professionele en
persoonlijke
ontwikkeling.

Dinsdag 27 februari
20:00- 21:30
inloop vanaf 19:30
Deelname is gratis.
Opgeven via onderstaand
telefoonnummer

Buurtcentrum de Wel
Bongerd 2a
Capelle aan den IJssel
info:06-48892988

Inhoudsopgave:

- Opbouw van de lezing – pag. 1.
- Inleiding – pag. 4.
- Vaderfactor: voorbeelden – pag. 5.
- Hoe herinner jij je vader? – pag. 7.
- Mijn eigen vaderfactor – pag. 8.
- Stephen Poulter en diverse vragen - pag. 10.
- Andere voorbeelden van de vaderfactor – pag. 11.
- Literatuurlijst – pag. 17.

1. Opbouw lezing:

Bedankt voor de uitnodiging. Geweldig om zoveel belangstellenden voor deze avond bijeen te zien. Dank aan Matthijs voor het organiseren van de avond en bedankt voor de medewerking van buurtcentrum De Wel.

- Thijs, bedankt voor de introductie.

- Waarom dit thema? Als kinderen –van onze ouders- dragen wij allemaal de invloed van onze vader (en moeder) met ons mee. Of dat nou in positieve zin is, of in negatieve zin of een combinatie van beiden, dat maakt niet uit. De invloed van de vader is er altijd. Want jouw vader is voor 50% aandeelhouder van jouw conceptie.

– die invloed geldt ook als hij nooit in jouw leven zichtbaar is geweest,

< als jouw moeder alleenstaand is geweest;

< als hij jou nooit erkend heeft,

< als hij jou in steek gelaten heeft, doordat hij elders ging wonen bijv. vanwege een (v)chtscheiding of vanwege een LAT-relatie,

< of vanwege een stagnerende bezoeksregeling.

< of was hij fysiek (te) ziek en lukte het niet om jou voldoende aandacht, liefde, genegenheid en aandacht te geven. Mogelijk had hij genoeg aan zichzelf, door psychische moeilijkheden,

< door alcoholisme of ander middelengebruik, door intensief werk,

< op basis van wat hijzelf met zijn vader had meegemaakt (in die tijd of cultuur)

< door migratie en (moeizame) integratie (door de eigen vluchtgeschiedenis, moeite om een nieuwe taal te leren, heimwee, moeizame inburgering, AZC-context) - Azghari (2023), Isik (2017)

< door overlijden, vroeg in jouw kinder- of jeugdijaren; geen afscheid hebben kunnen nemen

– die invloed neem je altijd mee:

* tijdens je werk:

& als je gevoelig bent voor een autoritaire baas,

& als je moeilijk tegen kritiek kan of je als snel aangevallen voelt;

& als je je verliest in werkdruk, prestatiedrang (-dwang) en continue overuren maken (workaholic gedrag),

& als je gevoelig bent voor norsheid of chagrijn van een collega,

& als je gemakkelijk over je eigen grenzen gaat en over je heen laat lopen;

& als je uitsluitend gefocust bent op scoren en winstcijfers

& en altijd de beste wilt zijn.

& als je tegen een burn-out aanzit, als je steeds moe bent en alles teveel is, als je veel

werkzaamheden uitstelt, als je je collega ontwijkt.
& als je het plezier in je werk en in je werkomgeving verloren hebt

- * Of diezelfde invloed die er is als je thuis bent. De invloed van jouw vader op jouw gedrag en gedachten:
- > jouw geslotenheid thuis, jouw perfectionisme, jouw geldingsdrang,
  - > jouw wil is wet, jouw dominantie, jouw regels (en waar is de ruimte voor de ander in je gezin?).
  - > Als je je snel aangevallen voelt, moeilijk met kritiek van je partner om kunt gaan, als je altijd aan de wensen (opdrachten) van de ander wilt voldoen,
  - > als genoeg niet/nooit genoeg is, als je vooral kritisch bent op de andere gezinsleden, als je geen waardering geeft of zelf waardering kan ontvangen,
  - > als je compensatiegedrag vertoont.
  - > Als het moeilijk is om van gelukkige momenten kunt genieten.
  - > Als je eerst op de bank gaat hangen als je thuisgekomen bent en pas daarna tijd hebt voor je kinderen en/of je vrouw.
  - > Als je snel prikkelbaar bent, of onverschillig.

Wat herken je van dit soort gedrag in je werksituatie?

Wat herken je van dit gedrag in jouw thuissituatie?

Welke opdracht(en) van jouw vader wil jij waarmaken in je leven (of juist niet, want jij wilt absoluut niet op hem lijken)?

Welke uitspraken/wensen/eisen/behoefte gaan elke dag op jouw schouders mee naar je werk en/of in jouw gezinsleven?

Poulter stelt veel vragen in zijn boek en daar kun je diep over nadenken, als reflectievragen; om te komen tot veranderingen en verbeteringen in je leven.

Het verleden kun je niet veranderen – wel kun je leren om van het verleden te leren en om met moeilijkheden anders en beter om te gaan. Inzicht in pijnlijke processen en mechanismen geeft de mogelijkheid tot betere gedachten en reacties, op meer betrokkenheid, diepgang, toewijding, tevredenheid en dankbaarheid.

Ik heb er zelf veel aan gehad om na te denken, en terug te denken, over de vragen die Poulter aan de orde stelt. Ik voel me loyaal naar hem (mijn vader) toe. Ik heb hem vroeger niet altijd goed begrepen, door mijn jonge leeftijd en zijn gezondheidsproblemen. Mijn oudste zus heeft hem veel langer gezond meegemaakt en dat scheelt een hoop. Ik ben milder naar hem gaan kijken. Na zijn overlijden heb ik een paar keer een droom gehad, die ik als 'verzoenend' beleefd heb. Ik zie nu meer de invloed die life-events op hem gehad hebben:

- vroegtijdig verliezen van zijn moeder, door een fataal ongeluk en daar ooggetuige van zijn (toen bestond er nog geen slachtofferhulp).
- oorlogservaringen, razzia, gevangenschap, uit de –rijdende- trein springen, onderduiken
- invloed van ziekte en beperkingen.

Filmpjes als illustratie van de vaderfactor:

- Thierry Henri, topvoetballer, topscorer, met een binnengeheim: het was nooit goed genoeg voor zijn vader > altijd commentaar/kritiek > destructief/afbrekend commentaar > twijfel over zichzelf en gebrek aan eigenwaarde > depressiviteit

<https://www.nu.nl/voetbal/6297178/thierry-henry-kampte->

- Derek Redmond

www.en.wikipedia.org/wiki/Derek_Redmond -

www.espn.com/espn/espn25/story?page=moments/94

www.hln.be/olympische-spelen/barcelona-92-geblesseerde-redmond-strompelt-met-vader-over-de-finish~a5758a66/

- Vader & kind/zoon communicatie: betrokken of ieder-voor-zichzelf/ieder-met-zichzelf-bezig > geen interactie/gebrek aan interactie en oogcontact; geen onderlinge taal en toch zijn dit sprekende voorbeelden: www.youtube.com/shorts/pCoDz7jFa00 Wat past bij jouw aanpak – gedrag – interactie met jouw kind(eren)?

2. Inleiding:

Bedankt voor de uitnodiging om vanavond in jullie midden te zijn. Papa Thijs en ik kennen elkaar al enige tijd en we hebben inmiddels al veel gesprekken met elkaar gehad. Via David Borman (2022) kwam Papa Thijs met mij in contact. We delen het christelijke geloof en de ambitie om vaders in supportgroepen bij elkaar te brengen en om elkaar tot steun te zijn, door naar elkaars ervaringsverhalen te luisteren. Van tijd tot tijd geeft Thijs mij een update over de ontwikkelingen van jullie groep en van de ‘Papa Thijs’-avonden. Daar ben ik blij mee en ik zie de belangrijke functie van jullie bijeenkomsten:

- de verrassing om met elkaar te spreken over een ieders vaderschap. Mannen, die het over hun vaderschap hebben, is best bijzonder, en persoonlijk, en verschillend, en diepgaand, soms emotioneel, zeker steunend voor elkaar, want je bent niet alleen, je bent niet de enige, als vader. En zeker niet de enige die intensief zoekt naar de manier waarop je vader kunt zijn voor je kind(eren). Je hebt veel lotgenoten. Alleen: kom je daar ook mee in contact? Kun je elkaar tot steun zijn? Kun jij je verhaal delen? Wordt er naar je geluisterd en krijg je erkenning voor jouw ervaringen?

- de opkomst: die varieert per avond, maar dat maakt niet uit. De ontmoeting telt en is belangrijk.

– een vadersupportgroep bij jouw in de buurt, met dank aan het buurtcentrum! Een belangrijke lokaal initiatief! Want ik weet dat sommige vaders vanuit de omgeving van Rotterdam helemaal naar het oosten reizen om daar een Vadervuur-avond mee te maken.

- Elk vaderverhaal telt! Je bent uniek, zeker en juist als vader, met jouw eigen verhaal, ervaringen, je eigen zoektocht naar jouw rol (qua positie, invulling, gezag) samen met je vrouw/partner, of op je eigen houtje/manier, misschien als alleenstaande vader (bio-vader) met een omgangsregeling, die wel/niet loopt. Die misschien ontzettend frustrerend is; of die juist enorm gefrustreerd wordt door je ex-partner (en nog altijd ben je de gezamenlijke ouders van dit kind; jij bent voor 50% een van de ouders! Vergeet dat nooit! Ondanks mogelijk alle weerstand van de andere ouder. Jouw kind heeft jou, als vader, als papa nodig; zoekt jou, zoekt bevestiging van jou, zoekt misschien wegen om jou te bevestigen in jouw vaderschap. Wees daar attent op (mogelijk via school). Probeer altijd aandacht voor je kind te hebben en waardeer je kind (filmpje van de aandachtgevende vader > LinkedIn; op Swole Dad Nation) – www.kindengedrag.nl > daarop staat de volgende tekst:

Toen jij dacht dat ik niet keek,

zag ik dat je mijn eerste tekening op de koelkast hing, en wilde ik er nog eentje maken.

Toen je dacht dat ik niet keek,

zag ik hoe je met de hond knuffelde, en snapte ik dat het goed is, om lief te zijn voor dieren.

Toen jij dacht dat ik niet keek,

zag ik hoe jij mijn lievelingseten klaarmaakte, en voelde ik dat kleine dingen heel bijzondere dingen kunnen zijn.

Toen jij dacht dat ik niet keek,

zag ik hoe jij een vreemde achterna ging die iets had laten vallen, en wist ik wat

behulpzaamheid betekent.

Toen jij dacht dat ik niet keek,

voelde ik de nachtzoen die je me gaf, en voelde ik mij geliefd.

Toen jij dacht dat ik niet keek,

KEEK IK, en leerde ik.

Meer dan je ooit zult weten.

(gevonden op de LinkedIn-pagina van Patrick Timmermans, 06-02-2024)

3. Vaderfactor: voorbeelden

- a. de Franse stervoetballer **Thierry Henry**: citaat: “Ik maakte alle zes de doelpunten in een 6-0zege, maar mijn vader zei achteraf dat ik niet tevreden moest zijn. Hij praatte over een gemiste controle en een gemiste voorzet. ‘Dit hielp me als atleet tot op zekere hoogte, maar niet als mens’!! Gezien worden door je vader, echt gezien, is belangrijk voor een kind (op welke leeftijd dan ook!). Mooi dat Thierry Henry openlijk praat over de invloed van zijn vader. En mooi dat dit thema onder de aandacht komt op plekken buiten de wereld van persoonlijke ontwikkeling (gevonden op LinkedIn-pagina van Patrick Timmermans, gezien op 06-02-2024: Thierry Henri kampte lange tijd met depressies: “Plots moest ik elke dag huilen”. Hij speelde o.a. bij Arsenal (topscorer!), FC Barcelona, het Franse elftal en bij Fly Emirates; bron: <https://www.nu.nl/voetbal/6297178/thierry-henry-kampte->). Zie ook zijn verhaal in: *The Diary Of A CEO*, podcast ¹> “I was depressed, crying every day, dealing with childhood trauma”. Zo kan de kritiek van een vader iemand mentale problemen geven, depressief maken, kapot maken: nooit goed genoeg, nooit enige waardering, dat is destructief, nooit respect voor een geleverde prestatie, geen waardering voor de persoon zelf. Kritiek, zo ervaren en beleefd, kan dodelijk zijn, dat gaat tussen je oren zitten, daar ga je over piekeren, daar lig je wakker van, dat zet jouw vader op afstand – door de afstand die hij zelf creëert. Dat geeft psychologische problemen; dat geeft vader-zoon-conflicten, dan ontspoord het vader-zoon-contact. Dat is destructief, dan kun je niet loyaal zijn aan je vader, ook al wil jij dat zelf wel!
www.youtube.com/watch?v=zULFd1ldcEY
- b. Toen **Max Verstappen** zijn eerste wereldtitel won, zat hij een paar minuten naast zijn vader, om de overwinning samen te vieren en om de vader-zoon-relatie te vieren, te beleven; ik vond dat een prachtig gezicht, een intiem vader-zoon-moment.
- c. Momenteel is er een programma op tv waarin oudsporters met hun zoon/dochter samen een competitie aangaan, met andere vader-zoon/dochter-koppels (**Teun de Nooijer, Annemarie Verstappen, Dennis van der Geest, Falco Zandstra** e.a.) Boeiend om daarbij de vader-kind-interactie te zien en de waardering die onderling te zien is en gegeven wordt (Born winners: www.avrotros.nl/program/born-winners~182/).
- d. Ik denk aan de vader die tijdens de Olympische Spelen te Barcelona van de tribune afkomt om zijn zoon te ondersteunen, die op de 400 meter hardloper

---

¹www.bing.com/videos/riverview/relatedvideo?q=the+diary+of+a+ceo+podcast+youtube+thierry+henri&mid=A F57B6225452259FA6AEAF57B6225452259FA6AE&FORM=VIRE - www.youtube.com/watch?v=zULFd1ldcEY

een blessure oploopt, en hinkend verder gaat op de renbaan, op weg naar de finish, onder luid applaus van het publiek. “In heat 1 of the semifinal round, [Derek Redmond](#) tore his hamstring 250 meters to the finish line and was disqualified due to outside assistance from his father. Despite the results, the

crowd gave him a standing ovation”.²

- “Redmond was in good form by the time of the Barcelona Olympics. He posted the fastest time of the first round, and went on to win his quarter-final. In the semi-final, Redmond started well, but in the back straight about 250 metres from the finish, his hamstring tore. He hobbled to a halt, and then fell to the ground in pain. Stretcher bearers made their way over to him, but Redmond decided he wanted to finish the race. He began to hobble along the track. He was soon joined on the track by his father, Jim Redmond, who barged past security and on to the track to get to his son. Jim and Derek completed the lap of the track together, with Derek leaning on his father's shoulder for support. As they crossed the finish line, the crowd of 65,000 spectators rose to give Derek a standing ovation. However, as his father had helped him finish, Derek was officially disqualified and Olympic records state that he "Did Not Finish" the race”.

www.youtube.com/watch?v=r-Yn4b9iCIE

e. Kijk eens op Swole Dad Nation en vergelijk de houding van de vader> aandacht voor zijn mobieltje of veel aandacht voor zijn kind (met affectie, aandacht, het kind zien, samen een toren bouwen). Bron:

www.youtube.com/shorts/pCoDz7jFa00

f. denk aan het boek van Charlie Mackesy: *De jongen, de mol, de vos en het paard* (Utrecht: Uitg. KokBoekencentrum); over het belang van vriendschap, kameraadschap, elkaar tot steun zijn, talenten zien en ontwikkelen. Prachtige

woorden, eenvoudige boodschap, indringende tekeningen.

g. *Frits Huffnagels* (55, voormalig VVD-wethouder in Amsterdam) zegt over zijn vader: “Een van de belangrijkste levenslessen die ik van mijn vader heb geleerd, is: wil je naar de hemel? Realiseer die hemel dan hier, dan hebben we er allemaal wat aan. Mijn vader leefde voor het goede doen voor de medemens. Hij werkte in de ontwikkelingssamenwerking. Zijn levensvisie kenmerkt mijn leven. Wat je nu kunt doen, moet je niet uitstellen. Wees blij dat je iemand kunt helpen, daar word

² www.en.wikipedia.org/wiki/Derek_Redmond - www.espn.com/espn/espn25/story?page=moments/94 - www.hln.be/olympische-spelen/barcelona-92-geblesseerde-redmond-strompelt-met-vader-over-de-finish~a5758a66/ - www.youtube.com/watch?v=r-Yn4b9iCIE

je zelf vrolijk van . Dat kan met iets kleins zijn”.³ Zijn vader trouwde in de jaren vijftig (en overleed in 1997) - in dat huwelijk blijven zij kinderloos; zij konden geen kinderen krijgen. Ze hebben drie kinderen geadopteerd uit Griekenland. “Na het overlijden van zijn vrouw trouwde hij met de gezinshulp, die al jaren bij hen woonde. Zij is mijn moeder. Ik heb dus twee broers en een zus – maar onderling hebben wij geen bloedband. De relatie met elkaar is goed”.

h. *Jonathan Sacks* schreef over de invloed van zijn vader: ‘Toen ik studeerde, wist ik dat ik dat niet alleen voor mezelf deed. Ik honoreerde de kansen die mijn geïmmigreerde vader (zelf) nooit had gehad’.⁴

4. **Hoe herinner jij jouw vader?**

- Wat gaf hij jou mee aan herinneringen, waardering, gezamenlijke activiteiten, samen klussen doen, samen fietsen/wandelen, kletsen, waarden & normen?

- Wat waren de mooie herinneringen die hij aan zijn vader had, en die hij aan jou verteld heeft; waar hij trots op was; en herhaalde; wat hij graag vertelde. -

Wat waardeer jij van zijn werk, van zijn creativiteit, van zijn sociale activiteiten/aandacht voor andere mensen, welke bezittingen heb je van hem gekregen (met een emotionele waarde voor jou).

- Wat heb je van hem geleerd (of juist niet)?

- Waar ben je hem dankbaar voor?

- Wat zou je nu tegen hem willen zeggen, als je de kans daartoe kreeg/pakte – waar je nog boos/teleurgesteld/machteloos over bent – waar je juist dankbaar voor bent? -

Waar wil je op terug komen? (denk aan het boek van René

Diekstra (2019)).

Aanbeveling verdient ook het boek van Jan Pool & Michiel Santman (2023)

Binnenspiegel – De kracht van zelfkennis – Utrecht- KokBoekencentrum Uitg. Ik kwam daar het volgende gedicht tegen:

Proclamatie: “Wat God zegt tegen jou! God zegt:

Ik ken je door en door,

³ Daniël Gillissen (2024) – interview met Frits Huffnagel: “Na haar (zijn moeder) overlijden, ben ik opgehouden met bidden”; in : Ned. Dagblad, 07-02-2024, rubriek ‘Houvast’, p. 18-19. “Meditatief terugkijken op de dag is gebleven”.

⁴ Sacks (2020) *Moraal*, p.79.

Ik weet waar je bent, waar je zit of staat en waar je naar onderweg bent.

Ik weet wat je denkt en Ik schrik er niet van.

Ik hoor de woorden die je uitspreekt én welke behoefte erachter zit. Ik leg mijn hand op je als teken van mijn betrokkenheid.

In de hand van die ander mag je mijn hand voelen.

Ik ken je zo goed dat je het maar moeilijk kunt begrijpen.

Je hebt mijn volle aandacht, altijd.

Je merkt het misschien niet, maar Ik ben er voor jou.

Zelfs als jij denkt dat jij ver bij Mij vandaan moet gaan 7 omdat je gefaald hebt, dan ben Ik er nog steeds omdat Ik van je hou.

Ik was er zelfs voor je conceptie en Ik heb jou gewild.

Ik weet precies hoe Ik jou bedoeld heb en Ik zie je,

Ik merk je op, ook nu ... hier.

Ik weet wat je nodig hebt.

Nu en in andere situaties.

Ga niet bij Mij weg als je het niet meer weet, maar nodig Mij uit als je Mij nodig hebt en Ik zal er voor je zijn”.⁵

5. Mijn eigen VaderFactor:

* Ik ben vader van twee dochters, een tweeling; en opa van twee kleinzoons. Ik kom uit een gezin: vader, moeder en 5 kinderen (en 3 miskramen). Ik ben de jongste en ik scheel 14 jaar met mijn oudste zus.

* Als ik aan mijn ouders denk, dan moet ik vooral aan het boek van Geert Mak ‘De eeuw van mijn vader’⁶ denken’. Mijn ouders leefden in een roerige eeuw. Geboren tijdens de Eerste Wereldoorlog en getrouwd vlak voordat de Tweede Wereldoorlog uitbrak; getrouwd in de mobilisatietijd. In een tijd dat alles snel duurder werd. Er was een crisisperiode aan vooraf gegaan: werkeloosheid, armoede, sappelen.

Zij hadden elkaar gevonden in het dorp waar ik ben geboren.

Mijn vader was in dat dorp opgegroeid, in een tuindersgezin, met verkoop aan huis. Mijn opa spitte in die tijd zelf het land om; een beste klus, wat blijkbaar soms ook een historisch vondst opleverde⁷. Een stugge man, hardwerkend. Ik heb hem kort gekend.

⁵ Pag. 117-118, in: Pool, Jan & Michiel Santman (2023) *Binnenspiegel – De kracht van zelfkennis* – Utrecht-KokBoekencentrum Uitg.

⁶ Dat boek kreeg ik cadeau van mijn jongste zus, in de tijd dat we onze moeder opzochten op het hospice, tijdens haar laatste levensfase (in 2006). We haalden herinneringen op en dat was belangrijk en zinvol. Het boek van Geert Mak heb ik gelezen als een mooie bron van informatie over de eeuw waarin mijn ouders geleefd hebben en wat zich kenmerkte in die eeuw m.b.t. Nederland en onze leefomgeving.

⁷ Pag. 17, in ‘*De waterwolf getemd – over de geschiedenis en volksleven van de Haarlemmermeer*’, red. Dr. Tj.W.R. de Haan – ’s-Gravenhage: Kruseman’s Uitg. (1969) > “De Raadt vond in Zwanenburg een kanon, dat in het Rijksmuseum te Amsterdam werd geplaatst ...”.

Mijn vader verloor zijn moeder door een ernstig ongeluk, dat zij niet overleefde. In die tijd was een kolenkachel normaal. Hij was bij dat incident en kon niets meer doen (machteloosheid); dat was een moeilijk moment voor hem. Op die manier je moeder verliezen, maakt diepe indruk en blijft in de herinnering. De jaren van de Tweede Wereldoorlog waren ook niet gemakkelijk. Het verzet lonkte en hij belandde in de gevangenis aan het Weteringsplantsoen. Hij kwam weer vrij. Later werd hij opgepakt, werd op transport gezet en sprong bij Apeldoorn uit de trein en vond onderdak bij familie. Bij een razzia belandde hij in de Ripperda-kazerne; mijn moeder wist hem vrij te praten bij de commandant. Een knap staaltje van liefde en pleiten. Op de fiets terug naar het dorp. Bijzonder en bewonderenswaardig!

Mijn moeder verloor haar moeder aan kanker, toen zij nog maar 17 jaar oud was. Haar moeder was haar steunpilaar en voorbeeld. Thuis hadden zij een broodwinkel, een intensieve nering en mijn opa ging met brood en de broodkar langs de deur. Ten tijde van de crisisjaren⁸ en een broodoorlog was dit een harde business en keihard werken. Elke halve cent telde in die tijd. En met die centen ging mijn opa niet goed om, tot verdriet van mijn oma. Zij probeerde alle zeilen bij te zetten en toen werd zij ernstig ziek en moest de winkel aan haar dochters overlaten. Het contact van mijn moeder met haar vader was problematisch; en dat merkte mijn vader ook toen hij aan zijn schoonvader de hand van mijn moeder vroeg. Mijn moeder ging door deze verdrietige omstandigheden vroeg het ouderlijk huis uit, verbleef bij familie en vond uiteindelijk werk in mijn geboortedorp, waar zij mijn vader ontmoette.

Ik ben opgegroeid in een gelovig (christelijk) gezin, lid van de Ned. Herv. Kerk (ging later op in de PKN). Er werd bij het eten gebeden, in de (kinder)bijbel gelezen en ik ging naar de Zondagsschool.

Wat ik mij van mijn vader herinner:

- Serieus, betrokken werknemer (droeg verantwoordelijkheid, met rechtvaardigheidsgevoel), betrokken kerklid, gelovig, sociaal en bij mensen betrokken
- Ik heb zijn horloge (die hij kreeg toen hij bijna 25 jaar in dienst was) en zijn Bijbel gekregen,
- Gezondheidsproblemen, en daar hield ik rekening mee.
- Hij las graag boeken en was lid van de bibliotheek > ik heb een aardige boekenverzameling.
- We hadden een tuin achter het huis en een groentetuin elders, en daar gingen we aardbeien plukken en andere groenten oogsten. Ik hielp mee bij het onderhoud. We kwamen soms met emmers vol aardbeien thuis. Heerlijk.
- Zondagsmiddags maakten we vaak met de auto een toeristisch rondje Noord-Holland in en dat was interessant of gingen op familiebezoek.
- Hij hielp mee om een brommer uit te zoeken en later mocht ik de auto meenemen naar school toen ik een groot werkstuk moest inleveren. Hij heeft mij ook wel een keer opgehaald, toen ik met pech met de brommer ergens stond en naar huis moest zien te komen.
- Februari is de maand dat ik vaak aan hem denk. Hij is op 1 februari 1979 in de nacht, rond 04.00 uur overleden en het laatste half uur was ik bij hem. Ik kon nog met hem spreken, hem geruststellen, zijn hand vasthouden en ik merkte dat hij dat fijn vond. Ik heb hem een kus op zijn voorhoofd gegeven en dat was goed; voor ons beiden. We waren naar het ziekenhuis opgeroepen en ik was als eerste bij hem.

---

⁸ www.canonvannederland.nl/nl/crisisjaren

Het was een ontroerend afscheid, dat ik mij nog goed kan herinneren. Nog altijd een belangrijk moment voor mij. Heel vaak word ik in de nacht van 31 januari op 1 februari rond 04.00 uur wakker; een gedachtenmoment. Zo belangrijk.

- Toen hij ziek was, heb ik vaak voor hem gezorgd, toen ik nog thuis woonde (een soort mantelzorgtaak). Het voelde vertrouwd, dat hij mij daartoe gelegenheid gaf.
- Wat heb ik van hem overgenomen: aandacht voor de ander, sociaal verantwoordelijkheidsgevoel, sociaal betrokken zijn, je best doen, maatschappelijk betrokken/actief zijn, het belang van persoonlijk geloof (christen-zijn).

6. Stephen Poulter en diverse vragen

In het boek van Stephen Poulter komen een aantal vragen naar voren:

Vragen die Poulter stelt in zijn boek, om over te reflecteren. Vragen om uit te werken, als man, echtgenoot, werknemer, vader.

- Komt het voor dat je je soms ineens minder voelt dan je collega's, zonder dat daar een aanwijsbare reden of oorzaak voor is?
- Ben je ervan overtuigd dat je loopbaan anders zou zijn gelopen als je je gevoelens van schaamte, je psychische verwondingen en je overtuigen zou hebben aangepakt?
- Vermijd je bepaalde uitdagingen, kansen, klanten in je carrière om schaamtegevoel te vermijden?
- Worstel je met het nemen van beslissingen?
- Ben je een 'pleaser' om de angst op afwijzing door anderen te voorkomen en je zelfvertrouwen in stand te houden?
- Ga je soms ongemakkelijke situaties uit de weg door je mond te houden en je mening of gedachten voor je te houden?
- Vraag je je af hoe je loopbaan er uit zou zien als je niet elke keer aan jezelf zou twijfelen als het eropaan komt?
- Negeer je je gezonde verstand, je persoonlijk inzicht en je professionele ervaring als je een beslissing neemt?
- Heb je in de afgelopen maanden en jaren gedachten of wensen genegeerd?
- Voel je je opgesloten in je huidige rol en loopbaan?
- Is jouw gebrek aan focus een punt van kritiek geweest van je leidinggevend. Klanten en collega's?
- Zijn er zaken op je werk waar je blij van wordt en die je aandacht eisen? Welke emotionele thema's houden je bezig in je persoonlijk leven?
- Weet je waardoor je vandaag gemotiveerd wordt op je werk?
- Welke drie zaken zijn momenteel erg belangrijk voor jou in je loopbaan?
- Spelen motivatie, professionele drive en focus een rol in je huidige dagelijks leven?
- Welke rol speelt persoonlijk verantwoordelijkheidsgevoel in je dagelijkse werk en in je toekomstige loopbaanontwikkeling?
- Verlang je ernaar om je loopbaan een andere wending te geven?
- Spelen verwijten en afgunst een rol in jouw loopbaan?
- Nam jouw vader veel persoonlijke verantwoordelijkheid voor zijn loopbaankeuzes?
- Leg je de schuld of verantwoordelijkheid bij een ander neer als er een probleem is of als er een zakelijke kans gemist wordt?
- Verdraai je opzettelijk de waarheid om je positie of je product mooier af te schilderen dan het is?
- Vind je het lastig om kritische feedback te ontvangen over je prestaties?
- Kosten wijzigingen en veranderingen op je werk je emotioneel en mentaal moeite?
- Heb je de neiging om snel te 'ontploffen' en woedend te worden bij ogenschijnlijk kleine problemen op je werk?

- Hoe ga je emotioneel om met teleurstellingen op het werk?
- Beschouw je jezelf als een emotioneel volwassen persoon op het werk? Zo ja, hoe ga je om met conflicten?
- Hoe ging je vader om met mislukkingen of falen. Hoe ging hij om met succes?
- Hoe ga je om met je faalangst, met je onzekerheid?
- Welke impact op jouw werknemerschap, op jouw vaderschap, op jouw echtgenoot-zijn (de partnerrelatie) hebben fenomenen als: schaamte, zelftwijfel, gebrek aan focus, aan motivatie en aan persoonlijke verantwoordelijkheid, emotionele onvolwassenheid en faalangst? Wat herken jij daarvan in jouw dagelijks leven?
- Hoe kun je werken aan beter inzicht en begrip, met groeiend zelfvertrouwen en veiligheid, werken aan moed en mentale kracht, vanuit jouw compassie en stabiliteit, groeiend leiderschap, verantwoordelijkheidsgevoel en visie > groeifactoren in jouw vaderschap.

Ik heb hierboven een veelheid aan vragen overgenomen uit het boek van **Stephen Poulter**, omdat deze vragen zo essentieel zijn om te overdenken. Om op te reflecteren wat de invloed ervan werkelijk is geweest in mijn en jouw leven. Voor een eerlijke overdenking, om tot analyse en verandering (transitie) te komen. Om zelf tot ontplooiing te komen; om jouw capaciteiten te laten groeien. In wezen zijn de vragen uitnodigend en helpend. Doe er jouw voordeel mee. En Poulter heeft in zijn boek nog veel meer vragen aangereikt om barrières te onderkennen en op te ruimen; om te komen tot persoonlijke groei. Soms zijn de negatieve vaderfactoren als ‘traumasparen’⁹, denkend aan het boek van dr. **Bessel van der Kolk**. En die invloed ben je liever kwijt dan rijk.

7. Meer voorbeelden van de invloed van de vaderfactor:

- Jan Verduijn (41) vertelt: “Onder het oppervlak van de stadse hipster schuurt echter een verhaal van verdriet, dat hem letterlijk de adem benam. Jan groeit op als middelste kind in een arbeidersgezin. In zijn puberteit gaat het ‘rommelen’. Zijn vader is psychisch ziek en verslaafd; zijn moeder blijft nog een tijd bij haar man, maar na een tijdje breekt het gezin op”. Bij een christelijk vriendinnetje ziet hij een liefdevol gezin. “Daar kwam ik thuis en werd ik warm onthaald. Ik zag een gezin met een liefdevolle vaderfiguur. Ik zag hoe ze met elkaar omgingen en wat ze voor elkaar betekenden”. Het verhaal van ‘de verloren zoon’ (Lucas 15) inspireert hem. De Verloren Zoon kwam tot zichzelf en dacht ... ik zal naar mijn vader gaan:. Datzelfde probeert Jan dagelijks te doen: even tot rust komen. “Het Hebreeuwse woord ‘ruach’ in de Bijbel staat voor wind, adem en geest. De opgestane Jezus blaast over zijn discipelen heen en daarna zegt Hij ‘Ontvang de heilige Geest’”¹⁰.
- André Rieu (74) vertelt in een interview in het Nederlands Dagblad over zijn vader. “Mijn vader was dirigent, die rol had hij thuis ook. Hij was liefdeloos, maar ik kan dat niet nadoen, want ik ben dat niet. Dat wilde ik niet, zo heb ik het ook niet gedaan. Mijn vader was echt niet aardig en daar heb ik last van gehad. Samen met Majorie (mijn vrouw) ging ik in therapie, vier jaar lang”. Over het geloof: “Ik ben katholiek

⁹ Dr. Bessel van der Kolk - Traumasparen in lichaam, brein en geest – Eeserveen: Uitg. Mens.
- Traumasparen. Het herstel van lichaam, brein en geest na overweldigende ervaringen (vertaald uit het Engels) - Tijdschrift voor Psychiatrie > www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl/nl/artikelen/article/50-11176_Traumasparen-Het-herstel-van-lichaam-brein-en-geest-na-overweldigende-ervaringen-vertaald-uit-het-Engels

¹⁰ Nederlands Dagblad, bijlage Zondag, 29-10-2023, pag. 4-6. Interview door Jacolien Viveen: ‘Toen ik tot niets in staat was, kon ik wel de naam van Jezus ademen’.

opgevoed. De liefdeloosheid van mijn vader kan verband houden met religieuze strengheid”.¹¹

- Patrick Timmermans beschrijft een herinnering: Regelmatig hoor ik vaders zeggen dat ze op bepaalde momenten veel op hun eigen vader lijken. En dat zijn niet de momenten waar ze met plezier naar terugdenken. Het zijn die momenten waarbij ze voorgenomen hadden om het anders te doen dan hun eigen vader.

Ik herinner me een voorbeeld van mijzelf toen mijn zoon een jaar of 3 was. Levendig als een peuter kan zijn was hij op mijn bed aan het springen. Het bed kon het prima hebben. Ik daarentegen niet. Alles in mij wilde zijn levendigheid indammen en op niet zo'n fraaie manier. Gelukkig voor hem had ik dit op tijd door en besloot ik bij mezelf te checken wat er aan de hand was.

Vrij snel had ik door wat er onder mijn irritatie zat. Ik voelde een soort van jaloezie dat hij wel levendig mocht zijn, terwijl mijn levendigheid als jongetje door mijn vader de kop werd ingedrukt (althans zo ervoer ik het vroeger). Het was alsof een deel in mij het bij hem wilde onderdrukken zodat ik de pijn die bij omhoog kwam niet hoefde te voelen. Bam die kwam binnen. Ik wilde wat mijn vader bij mij deed, bij mij zoon doen. En tot dit specifieke moment waren ook momenten geweest dat ik niet kon dealen met zijn levendigheid en dan maar boos werd. En dat terwijl ik mij voorgenomen had om het anders te doen dan mijn vader en mijn zoon alle ruimte te geven om kind te zijn.

Er zijn veel vaders die feller reageren op uitdagende momenten met hun kind dan ze zouden willen. Met een felheid die ze van hun eigen vader herkennen, en waarvan ze nu nog kunnen voelen wat dit als kind met hen gedaan heeft. Naast dat deze vaders van hun vader houden, voelen ze ook hoe er in de boosheid van hun vader teleurstelling of afwijzing zat. En als iets pijnlijk is voor een kind, is het wel het idee dat je eigen vader in jou teleurgesteld is of (een deel van) jou afwijst. Om dan in die uitdagende momenten met je eigen kind jezelf terug te zien in je vader is dan ook extra pijnlijk.¹²

- Zie ook het verhaal van Jaap (55): [Vijf Vragen aan zonen en dochters - Vader Visie](https://vadervisie.nl/vijf-vragen-aan-zonen-en-dochters-jaap/); <https://vadervisie.nl/vijf-vragen-aan-zonen-en-dochters-jaap/> : OP WELKE MOMENTEN VOELDE JIJ JE GELIEFD DOOR JE VADER? EN HOE UITTE HIJ ZIJN LIEFDE? Mijn vader fietste naar zijn werk (13 km). Ik reed hem als jongetje wel eens een heel eind tegemoet en kan nu nog voelen hoe blij verrast hij was. Mijn vader had zijn eigen manier van liefde uiten. Pas later begreep ik dat. Hij was niet zo van de woorden. Hij ravotte met mij en mijn broer, hij hielp mij met knutselen en liet mij meehelpen in het onderhoud aan de voormalige boerderij waar wij woonden. Bij dat laatste voelde ik mij echt trots, want ik voelde wel aan hoe belangrijk dat werk voor hem en ons gezin was (we konden het ons alleen permitteren omdat hij veel zelf kluste).
- “Zonen en dochters worden gedurende hun hele leven beïnvloed door hun vader”, (p. 26, Vaderfactor, Poulter¹³)
- Merlijn Kamerling: De zoektocht van Merlijn naar zijn vader is ook een bijzondere reis. Aangezien zijn vader een Bekende Nederlander is geworden, zijn er veel tv-

---

¹¹ ND, zaterdag 04-11-2023, bijlage Zaterdag, zeven deugden, pag. 4-6. Interview door Ilse Brandemann: ‘Het leven is niet maakbaar, maar wel te organiseren’.

¹² VaderVisie – Nieuwsbrief november 2023 - patrick@vadervisie.nl

¹³ Bron: Stephen B. Poulter (2006, 2019 Ned. vert.) *De Vaderfactor. De invloed van je vader op je professionele en persoonlijke identiteit* – Heeze: Circle Publishing.

opnamen van hem gemaakt en bewaard gebleven. Hij leert zijn vader daardoor beter kennen. Zo halt Merlijn herinneringen op. Merlijn, die zijn vader mist en de vragen die op hem afkomen. Een eerlijke en openhartige inkijk in hun leven na het verlies van Antonie. “Iemand van wie je veel houdt, is dood”. Afscheid nemen. De depressies bij Antonie, merkbaar, voelbaar aanwezig. De dreiging van suicide en dan toch het moment van zijn plotselinge dood, op 44-jarige leeftijd. Het opgebaard-zijn thuis, het maken van de kist, de begrafenis, het boek van Merlijn (*‘Nu ik je zie’*^{14, 15, 16}), de uitvaart en het herdenken, de impact van bepaalde begrafenisnummers, de speeches, de reacties van familieleden en vrienden, de moeiten en pijn bij het leven dat ‘gewoon’ doorgaat: school, werk, vrienden, verplichtingen. Ook de begeleidingsgesprekken komen aan de orde, terugkerende helpende herinneringen, zelf een boek schrijven als zinvolle therapie. Voorbij de onzekerheid, voorbij het ‘zich altijd afgewezen voelen’, door de aandacht voor zijn binnenkant¹⁷.

- Ischa Meyer (1943-1995, schrijver, journalist, liedjeszanger, acteur) stelde vaak de volgende vraag aan degene die hij interviewde: ‘Moest u iets goedmaken?’ Eigenlijk is deze vraag zijn eigen centrale levensvraag. Zijn vader, Jaap Meyer, mishandelde Ischa en kraakte hem stelselmatig af. Geen complimenten geven, maar de grond inboren was een belangrijk pedagogisch principe.¹⁸
- Ernst Daniël Smit: “Ik wilde maar één ding, een schouderklopje van mijn vader. Ik hunkerde ernaar dat hij tegen mij zou zeggen dat hij trots op me was, maar dat heeft hij nooit gedaan”.¹⁹
- Israel Harel geeft een uniek voorbeeld van zijn vaderschap. Over intimiteit, genegenheid en vertrouwen gesproken.
“Iets wat ik deed toen onze zoon als verrassing op bezoek kwam. Ik vroeg hem om bij mij op schoot te komen zitten. Hij was niet langer een kleine jongen; hij was inmiddels bijna 30 jaar

---

¹⁴ Merlijn Kamerling (2020) *Nu ik je zie. Op zoek naar mijn vader* – Amsterdam: Uitg. Boekerij - ISBN 978 90 2258 2343. De bijzondere zoektocht van Merlijn Kamerling naar zijn vader. Het leven en de dood van Antonie Kamerling staan bij miljoenen mensen in het geheugen gegrift. Maar zijn zoon Merlijn weet helemaal niet zo veel van zijn vader. Sinds zijn dood heeft Merlijn nooit een aflevering van *GTST* bekeken, geen films van zijn vader opgezet of interviews gelezen. Hij wilde het niet en hij kon het misschien ook wel niet. Inmiddels is Merlijn begin twintig en voor hem voelt het soms alsof ook zijn eigen leven op een bepaalde manier stil is blijven staan en hij denkt dat dat iets met zijn vader te maken kan hebben. Voor het eerst gaat Merlijn daarom echt op zoek naar wie Antonie was. Merlijn bezoekt familieleden en vrienden die hij hiervoor altijd uit de weg ging. Hij praat met ze over Antonie, wat hij wilde, waarin ze op elkaar lijken. Wat weten zij van Antonie, van zijn depressies? En kunnen ze Merlijn helpen aan meer mooie herinneringen aan zijn vader? En wat vertelde hij in interviews? Hoe klinkt zijn stem? Kortom, in *Nu ik je zie* gaat Merlijn op zoek naar antwoorden in alles wat zijn vader heeft nagelaten.

¹⁵ ‘Tien jaar na zijn vaders dood durfde Merlijn op zoek te gaan: naar wie zijn vader eigenlijk was en uiteindelijk naar zichzelf, wat ontzettend moeilijk en ontzettend moedig is. Want als je zo’n zware stap durft te nemen kun je door met het leven.’ Isa Hoes.

¹⁶ ‘Als hij aan het slot het graf van zijn vader op Zorgvlied bezoekt, komt hij tot een prachtige verzoening: “Ik zag mijn vader en ik zie mezelf.”’ *NRC Handelsblad*.

¹⁷ Zie in het boek: *Je bent niet alleen. Hoe ga je om met het verlies van een dierbare?* – Isa Hoes & Merlijn Kamerling (2022) – Amsterdam: Uitg. Meulenhoff Boekerij. Zie boekrecensie in: *Vaderschapskennis*, oktober 2023, p. 11-13 > op www.bobderaadt.nl/vaderschapskennis.php

¹⁸ Wie meer over zijn biografie wil lezen, verwijs ik naar: *Alles gaat op vroeger terug. Ischa Meyer (1943-1995)*, geschreven door Annet Mooij (Uitg. Prometheus, Amsterdam, 2023, 494 blz. Recensie in ND door Willem Bouwman: ‘De eentonigheid van Ischa Meijer; vr. 24-11-2023, bijlage Gulliver, p. 11.

¹⁹ Interview in *De Volkskrant*, 6 mei 2023; geciteerd in *Binnenspiegel - de kracht van zelfkennis*, geschreven door Jan Pool en Michiel Santman, p. 13 (Utrecht - KokBoekencentrum Uitgevers, 2023; ISBN 978 90 435 4038 4.

oud. Maar hij kwam en zat op mijn knieën, en ik genoot ervan en omhelsde hem en hield mij aan hem vast. Dat is een beeld van de intimiteit tussen God de Vader en Zijn kind. Dat is een beeld van de vader-zoon-relatie. Dat is ook een beeld van de sabbat, de rustdag, de tijd van inkeer, van rusten bij Jahweh. Want God houdt ervan om met ons te zijn. Dat is (Zijn) liefde”²⁰.

- Jonathan Sacks vraagt aan jongens van rond de 18 jaar, met een context van emotionele stress, justitie en reclassering: “Wat voor vader zouden jullie willen zijn?” Toen begonnen zij te huilen. Ze zeiden dingen als: “Ik zou geen vader zijn, die zich er makkelijk van af maakt, maar ik zou ervoor zorgen dat er regels zijn en als de kinderen me nodig hebben, zal ik er voor hen zijn. Altijd!”
- Een verlangen naar vaderschap met commitment, met verantwoordelijkheid(sgevoel).²¹

- Elton John (artiestennaam voor Reginald Dwight) is een wereldberoemde superster/zanger. In de film *Rocketman* (ook de titel van één van zijn liedjes) wordt zijn explosieve levensverhaal verteld. De film is opvallend open over de nare kanten van de hoofdpersoon. Het levert een open, schurende, maar ook kwetsbare film op. Alle roem en successen weten niet te maskeren dat hij worstelt met diverse problemen: bijvoorbeeld t.a.v. zijn seksualiteit, verslavingen en de afwijzing van zijn vader.²²

- **OP WELKE MOMENTEN VOELDE JIJ JE GELIEFD DOOR JE VADER? EN HOE UITTE HIJ ZIJN LIEFDE?**²³

Om te beginnen voel ik een onvoorwaardelijke liefde vanuit mijn vader. Dit uit zich op verschillende manier, het geven van een knuffel als we elkaar zien en afscheid nemen, het samen klussen in huis, samen tuinieren en wandelen door de natuur of tijdens gesprekken met een muziekkavondje in de kroeg. De momenten waarop ik me het meest geliefd voel zijn eigenlijk ook de bovenstaande moment die ik beschrijf. Op deze manier uit mijn vader zijn liefde en betrokkenheid naar mij toe en delen we deze momenten.

- **WAARIN HERKEN JIJ JEZELF ALS VADER IN JE EIGEN VADER?**²⁴

Betrokkenheid, mijn vader was in mijn jeugd beschikbaar en bereikbaar. Hij was zelf ondernemer, en maakte tijd voor me als ik daar behoefte aan had. We gingen vaak samen lunchen.

- **OP WELKE MOMENTEN VOELDE JIJ JE GELIEFD DOOR JE VADER? EN HOE UITTE HIJ ZIJN LIEFDE?**²⁵

Op momenten dat we samen waren, alleen hij en ik. We konden het altijd goed met elkaar vinden en we hadden mooie gesprekken. Over literatuur, filosofie, het leven, de dood. En toen ik klein was voelde ik het in de manier waarop hij voor ons zorgde;

²⁰ Israel Harel (2016) *Binnengaan in de rust – Lessen uit de brief aan de Hebreëën*; Nieuwegein: Comité Gemeentehulp Israël – ISBN 978-90-812915-0-7; p. 293.

²¹ Bron: Jonathan Sacks (2020) – *Moraal. Waarom we haar nodig hebben en hoe we haar kunnen vinden* – Utrecht: KokBoekencentrum Uitgevers; p. 85.

²² Bron: ND, 17 aug. 2023, pag. 18. Rubriek: Niet te missen - Jort van Slooten.

²³ Bron: [Vijf Vragen aan zonen en dochters - Vader Visie](https://www.vadervisie.nl/vijf-vragen-aan-zonen-en-dochters-maarten/); [vadervisie.nl/vijf-vragen-aan-zonen-en-dochters-maarten/](https://www.vadervisie.nl/vijf-vragen-aan-zonen-en-dochters-maarten/) Maarten beantwoordt vijf vragen over de vaderfactor en vaderschap; LinkedIn – Patrick Timmermans; 08-12-2023; patrick@vadervisie.nl – www.vadervisie.nl/over-mij/

²⁴ www.vadervisie.nl/vijf-vragen-aan-vaders-dennis/ 29-11-2023; LinkedIn – Vader Visie/Patrick Timmermans.

²⁵ www.vadervisie.nl/vijf-vragen-aan-zonen-en-dochters-petra/ 29-11-2023.

lekkere gerechten koken, een tent bouwen, ons in onze maillots hijsen en dan nog een tijdje ons omhoog tillen tot we schaterlachten.

WAT HEB JE ALS KIND GEMIST BIJ JOUW VADER?

Er was ook een andere kant aan m'n vader. Een donkere, kwade, geteisterde en gemene kant. Ik wist nooit wanneer die kwam en was bang voor hem als hij zo was. Ik dacht ook als klein meisje dat ik daar invloed op kon uitoefenen, dat ik iets moest doen of laten, of beter m'n best moest doen om aan die goede kant te blijven. Wat ik graag had willen horen is dat het helemaal niet aan mij lag. Dat hij gewoon trauma bij zich droeg vanuit zijn jeugd, familiesysteem en de oorlog. Ik had dat graag uitgelegd gekregen.

- **Johan de Smit** geeft in zijn boek 'Dagboek voor vader – 40 overdenkingen' een scala van kernachtige vragen over de vaderfactor: hoe was de relatie tussen jou en je vader en wat betekent die invloed van jouw vader op je eigen vaderschap. Een belangrijke vraag die om een eerlijke benadering vraagt.

Ik wil een aantal van de kernachtige vragen overnemen:

- Wie stond er aan het begin van jouw leven? Wat zegt het jou dat God de God van generaties is?
- Wat heeft jouw vader in jou vermenigvuldigd (gaven, talenten, karaktertrekken)? Wat wil jij doorgeven aan jouw kinderen?
- Ben jij door jouw vader bemoedigd? Wat deed dit met jou (als beeld en rolmodel)? Hoe functioneert dit vanuit jou naar je kinderen?
- Wat 'voel' jij wanneer je terugdenkt aan jouw vader? Welke invloed heeft dit (gehad) op de opvoeding van jouw kinderen?
- Heeft jouw vader je bevestigd? Zo ja, hoe? Zo nee, welke invloed heeft dat nu nog op jou? Wat betekent (jouw kinderen) bemoedigen voor jou?
- Ben (was) jij verbonden met jouw vader? Wat betekent dit voor jou?
- Hoe zou jij de relatie met jouw vader omschrijven? Wat betekent dit voor jou?
- Beschrijf eens een echte ontmoeting tussen jou en je vader. Wat betekent het voor jou om jouw kinderen te ontmoeten?
- Wat betekent het voor jou dat de Vader ook tegen jou zegt: 'Jij bent mijn Zoon, mijn geliefde, in wie Ik mijn welbehagen heb?'
- Wat betekent voor jou het verhaal van de wachtende Vader uit Lucas 15: 11-32?
- Op welke manier uitte jouw vader zijn liefde voor jou?
- Hoe geef jij invulling aan verbondenheid en intimiteit met God?²⁶
- **Daan Heerma van Voss** (37) heeft een nieuw boek geschreven '*Geen vaarwel vandaag*'²⁷. Daarin staat het overlijden van een vader centraal. Zijn drie kinderen proberen allemaal op hun eigen manier om te gaan met het verlies van hun vader. 'Ouders drukken hun stempel op de dynamiek binnen een gezin. Als een van de ouders wegvalt, veranderen alle verhoudingen', aldus Daan. Het is een fictief verhaal. De vader van Daan, Arend Jan Heerma van Voss²⁸ echter overleed in februari 2022. Hij was de laatste jaren van zijn leven afscheid

---

²⁶ Zie ook de lezing/presentatie van Theo Witte over dit thema; op www.bobderaadt.nl/vaderfactor.php

²⁷ Daan Heerma van Voss (2023) *Geen vaarwel vandaag* – Amsterdam: Uitg. Atlas, 384 blz, €24,99.

²⁸ Hij was acteur, journalist en hoofdredacteur radio bij de VPRO. In zijn boek '*Dokie*' beschrijft hij de gebeurtenis die veel wantrouwen in hem losgemaakt heeft. Zijn 7-jarige zus wordt overreden door een motorrijder, toen hij zelf 3 jaar was. Zijn ouders probeerden deze gebeurtenis heel lang voor hem te verzwijgen. Dat heeft impact, levenslang.

aan het nemen. Hij ging slechter lopen, hij zag minder mensen, hij wilde zijn muziekcollectie ineens van de hand doen. Dat maakte de schrijver duidelijk dat hij ook afscheid moest gaan nemen van hem. De schrijver begon zich af te vragen ‘wat was dit voor een man, mijn vader?’. Doch dan overlijdt zijn vader, een ingrijpende gebeurtenis. “Voor zonen is hun vader de Noordster”. Over zijn ouders schrijft hij: “Het waren rare ouders, die het raarste in elkaar naar boven haalden en intussen deden alsof er niks aan de hand was. Elk gezin is waarschijnlijk wel behoorlijk raar, maar ik denk dat het onze net iets raarder was”. Zijn broer Thomas had een andere band met zijn vader, dan Daan: “De band tussen Thomas en mijn vader was bijvoorbeeld heel anders dan de band die wij hadden. Zij waren meer vrienden. Wij niet. Het betekent dat je iets unieks met iemand had, dat is de mooie kant ervan. Jij bent de enige die weet hoe hij voor jou was. En tegelijk zit er een tragische kant aan. Je kent iemand altijd maar een beetje. De ander zal altijd levens hebben geleid waar jij weinig van wist”. Na de dood van zijn vader heeft Daan nog 20 lange brieven aan zijn vader geschreven. Dat heeft hem geholpen. “Ik droomde ook nog vaak over hem”.²⁹

- Gesprek met **Kees** (theoloog, docent contextuele theorie, counselor) en **Rutger Bregman** (schrijver) over generaties en hun onderlinge vader-zoon-band. Rutger: “Papa kan schitterend bidden. Echt weergaloos³⁰”. “Als ik (Rutger) vragen heb over wezenlijke thema’s, dan is mijn vader de eerste die ik om advies vraag”. Dan spreek ik met hem af en dan kom ik er wel uit. Vraag aan Rutger: “Wat leerde je van je vader?” “Mijn opvoeding was een combinatie van strengheid en vrijheid: je mag jezelf ontwikkelen, maar er zijn ook duidelijke grenzen. Zorgzaamheid, opkomen voor elkaar, zorgvuldig omgaan met spullen, rekening houden met anderen, dat stond centraal. Maar vooral de sfeer: het was een dialoog”. Zo wil Rutger ook zijn kinderen opvoeden. Kees: “De sleutelwoorden zijn vertrouwen en nabijheid”. Rutger: “Als ik bang was ‘s nachts, kon ik altijd mijn vader roepen. Dan kwam hij bij mij zitten”.³¹
- [NTR - In de beste families – www.ntr.nl/in-de-beste-families/351](http://www.ntr.nl/in-de-beste-families/351) > **In de week dat veel families samenkomen, of juist families moeten missen, komt Coen Verbraak met een nieuw seizoen van In de beste families. Deze keer staan de vaders in het middelpunt. Journalist Coen Verbraak gaat in gesprek met onder anderen cabaretier Diederik van Vleuten en zijn zoon Bob, muzikant Lucas van Merwijk en zijn dochter Gianna en journalist Frenk der Nederlanden en dochter Josephine.**

Met zijn programma *In de Beste Families* onderzoekt Coen Verbraak de rol van de verschillende leden binnen een gezin. Na de seizoenen over de band tussen broers en zussen en de relatie tussen moeders en kinderen, zijn dit keer de vaders aan de beurt. Op vijf achtereenvolgende avonden praat Verbraak met vaders en hun kinderen over hun ideeën over het **vaderschap** (dec. 2023).

- Johan Donker (gezinstherapeut en ouderschapsbemiddelaar bij Timon) vertelt: “Ik was laatst bij een gezin aan het werk waar de ouders in een conflictscheiding lagen en de puberdochter probleemgedrag vertoonde. Ik

²⁹ ‘Als een ouder wegvalt, veranderen alle verhoudingen in een gezin’. Interview met Daan Heerma van Voss, door Maurice Hoogendoorn. In: Ned. Dagblad – Gulliver; vrijdag 22-12-2023, pag. 12-13.

³⁰ “Het is jouw taal van liefde, richting ons allemaal. Je betreft iedereen erin, je gebruikt zo’n moment om stil te staan bij wat er gebeurt is die dag of die week, waar mensen mee zitten. Dat is geniaal”.

³¹ Katern Nederlands Dagblad, zaterdag 23 dec. 2023 – Generaties: Kees (64) en Rutger Bregman (35) “Papa kan schitterend bidden. Echt weergaloos” – Tekst: Annelies Buit; pag. 10-12.

ging met het meisje in gesprek en vroeg haar: waar zit je mee? Ik wilde ontdekken waar haar gedrag vandaan kwam. *Ze vertelde me dat ze haar vader miste, die niet echt meer een rol speelde in haar leven*". De vader had inmiddels een nieuwe partner en een kind. Samenwerken met zijn ex vond hij lastig. Met het meisje heeft Donker een tijdlijn getekend over wat zij de afgelopen tijd allemaal had meegemaakt, om zo meer duidelijkheid te scheppen en de ouders te laten zien hoe belangrijk het is om samen te werken. En waar haar probleemgedrag vandaan kwam. Die tijdlijn opende hun ogen, waardoor uiteindelijk de ruzies stopten.³²

- Edino van Dorsten: "Ik dacht lang dat ik kritisch kon denken, maar ik dacht kritisch binnen de kaders van mijn vaders gedachtengoed".³³ Edino is één van de 9 kinderen van Ruinerwold. Hij was in 2010, net voor zijn 18e verjaardag uit het huis vertrokken/gevlucht, om te ontkomen aan de terreur van zijn vader. Hij had twee weken opgesloten gezeten in een schuur, in een kooi, in het donker, waar hij op de betonnen vloer sliep en eten kreeg toegeschoven door een luik. "Ik mocht van mijn vader niet onder invloed komen van de 'andere wereld', waar school ook onder viel". "Ik werd thuis verwaarloosd, had absoluut geen modieuze kleren, was onverzorgd, douchte zelden, had vieze haren en begon op een gegeven moment te stinken. Ik werd gepest, met name in de brugklas". "Ik wist niet hoe relaties met collega's, vrienden en vriendinnen werkten".

Wijze raad & advies: "Het verleden hoeft je toekomst niet te bepalen. Geef de moed niet op".

Zijn jongere broer Israël schreef zijn eigen ervaringen op in het boek *Wij waren, ik ben. Weg uit Ruinerwold* (Uitg. Pluim, 2022)³⁴. Israël schrijft: "Terugkijkend op mijn jeugd kan ik niet zeggen dat ik ooit een normale band heb gehad met mijn vader. Ik noemde hem weliswaar papa, maar er bestond altijd afstand. Er was nooit sprake van vrijblijvende liefde van een vader voor zijn zoon. Toch was hij mijn vader en hij zag mij als zijn zoon. Dat voelde fijn. Het was waardevol om hem als vader te mogen aanspreken." (p. 63).

8. Literatuurlijst:

- Azghari, Y. (2023) *In dialoog met mijn zoon – Over 100 jaar migratie* - Uitg. Boekscout – Soest, 198 pag.'s.
- Borman, David (2022) *Je eerste 1000 vaderdagen, praktische adviezen voor betrokken vaders: van zwangerschap tot peuter* – Amsterdam: Uitg. Unieboek/Het Spectrum; 311 pag.
- Diekstra, R. (2020) *In gesprek met je ouders* – Xander Uitgevers.³⁵

---

³² Jorieke van Noorloos: Niet alleen kommer en kwel in de jeugdzorg; in: WerkendNL, van CNV Zorg en Welzijn, dec. 2023, pag. 28-29

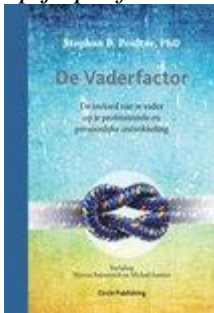
³³ Theunissen, Astrid (2023) *Edino van Dorsten "Vader worden was mijn redding"*, in: Libelle nr. 50, 30-11-2023 – 06-12-2023, pag. 24-29.

³⁴ Recensie in: Vaderschapskennis, nr. 20, september 2023; vindplaats:

www.bobderaadt.nl/documents/vaderschapskennis/Fathers4Fathers_bericht_20.pdf

³⁵ Om te weten waar je bent of waar je naartoe gaat moet je weten waar je vandaan komt. Denk eens aan je vader of moeder en vraag je dan in stilte dit af. 'Wat weet ik eigenlijk van jou? Wat weet je van de levensloop van je ouders, als kind, jongere, jongvolwassene, van de gebeurtenissen die zij als persoon en als jouw ouder en opvoeder hebben gevormd en van de dromen die ze gekoesterd hebt en mogelijk nog koesteren? Als je het antwoord niet weet, dan is het belang om

- Dorsten, Israel van (2022) *Wij waren, ik ben. Weg uit Ruinerwold* - Uitg. Pluim.
- *Gewoon papa* (2023) Thema: #Vadervanvelen – Zwolle: Uitg. Scholten; 2^e jaargang, nr. 2, nov.
- Isik, M. (2017) *Wees onzichtbaar* – Amsterdam: Uitg. AMBO/Anthos; 597 pag's.
- Kolk, dr. Bessel van der (2016) *Traumasporen in lichaam, brein en geest* – Eeserveen: Uitg. Mens.
- Matthijs (2022) Het verhaal van Matthijs - in: David Borman (2022) *Je eerste 1000 vaderdagen, praktische adviezen voor betrokken vaders: van zwangerschap tot peuter'* – Amsterdam: Uitg. Unieboek/Het Spectrum; pag. 198-201.
- Mackesy, Charlie (2020) *De jongen, de mol, de vos en het paard* - Utrecht: Uitg. KokBoekencentrum.
- Mak, Geert (1996; 32^e druk 2006) *De eeuw van mijn vader* – Amsterdam: Olympus/Atlas - Amstel Uitgevers.
- Pool, Jan & Michiel Santman (2023) *Binnenspiegel – De kracht van zelfkennis* – Utrecht- KokBoekencentrum Uitg.; ISBN 9799043540384 – 188 pag's.³⁶
- Poulter, Stephen B. (2006, 2019 Ned. vert.) *De Vaderfactor. De invloed van je vader op je professionele en persoonlijke identiteit* – Heeze: Circle Publishing; 284 pp.³⁷

- Smit, Johan de (2023) *Dagboek voor VADERS – 40 overdenkingen* – Uitg. Great Life Publishing; ISBN 9789083356518; 117 blz.
- www.bobderaadt.nl/vaderfactor.php

---

met je ouders in gesprek te gaan niet gemakkelijk te overschatten. De geschiedenis van je ouders is een belangrijke bepaler van jouw geschiedenis, jouw eigen levensloop. Hoe meer je van hen kent en begrijpt, hoe beter je jezelf kent en begrijpt. Vandaar dit boek. Het is voortgekomen uit het project Levensloopspsychologie waarin studenten gevraagd werd om 'met hun ouders kennis te maken' aan de hand van een interviewschema. De ervaringen daarmee waren soms schokkend en verrassend, maar meestal zo positief voor de relatie tussen beide partijen, ouders en kinderen, dat het schema ook aan andere groepen dan studenten is uitgereikt. Die belangrijke en vaak ontroerend positieve ervaringen, samen met praktische handvatten voor het aanvangen en in goede banen leiden van het gesprek en een handig invulgedeelte, vormen de inhoud van dit boek. Daarom, met dit boek in de hand, ga naar je ouders, vraag om een interview, doe de ervaring op dat ze dat waarschijnlijk spannend en zinvol vinden, en concludeer na afloop dat je niet alleen hen maar ook jezelf beter hebt leren kennen.

³⁶ Recensie in www.bobderaadt.nl/documents/vaderkrachtcentraal/VaderKracht_Centraal_21.pdf p.6-8.

³⁷ Recensie te vinden op: www.bobderaadt.nl/documents/vaderfactor/boekrecensie_de_vaderfactor.pdf